

Spomenik Brežiški partizanski četi

Druga svetovna vojna je bil največji oboroženi spopad v zgodovini človeštva. Slovenijo so napadli in razkosali trije okupatorji: Nemčija, Italija in Madžarska. Naše kraje je okupiral nemški okupator, ki je bil do prebivalcev zelo krut in neusmiljen. Načrtoval je fizično uničiti slovenski narod - izbrisati ga z zemeljske oble.

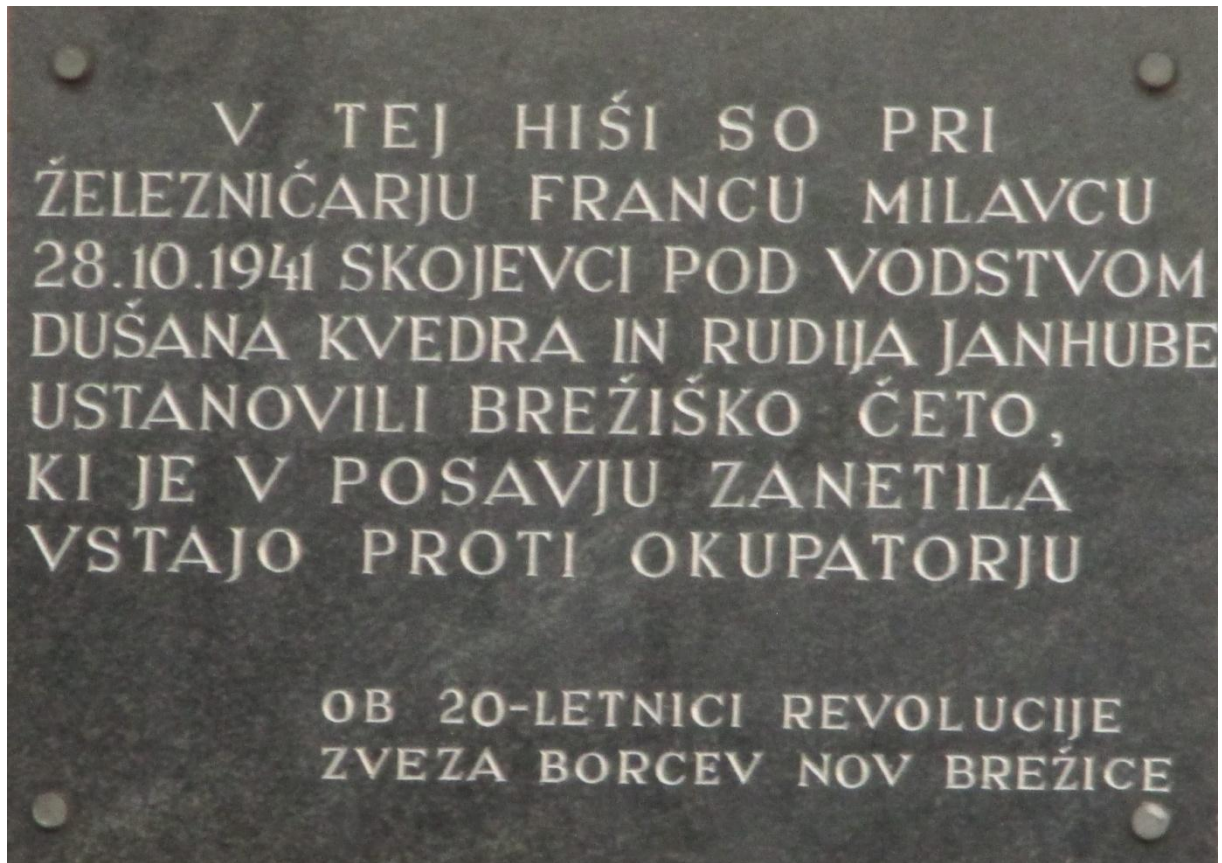

V železniški čuvajnici v Brezini pri Brežicah so leta 1941 ustanovili Brežiško partizansko četo. Foto: Tomaž Teropšič, 2003.

(Osebni arhiv Tomaža Teropšiča)

Okupatorju so se uprli najbolj hrabri in zavedni prebivalci Posavja. Začeli so zbirati orožje, strelivo, razstrelivo, uniforme, opremo in izvajati prve akcije.

Bratje Milavec so 13. septembra 1941 zvečer minirali železniški nadvoz na Vidmu pri Krškem in zaustavili železniški promet na zelo pomembni enotirni železniški progi Zidani Most-Zagreb. Miniranje nadvoza je bila prva večja znana partizanska diverzantska akcija na železniško infrastrukturo v Posavju v času 2. svetovne vojne. Akcija je bila uspešno izvedena, zato lahko brate Milavec upravičeno imenujemo za prve diverzante Posavja.

Spominska plošča na hiši na cesti bratov Milavec 110 v Brežicah. Foto: Tomaž Teropšič, 2020. (Osebni arhiv Tomaža Teropšiča)

Družina Milavec je stanovala v železniški čuvajnici števil. 32 v Brezini. V torek, 28. oktobra 1941, se je pri njih zbralo več ljudi. Iz kleti so prinesli orožje in strelivo ter nato v večernih urah ustanovili partizansko enoto-Brežiško četo. Maloštevilna in slabo oborožena četa je napravila nekaj oboroženih akcij (uničevanje okupatorjevega zaplenjenega premoženja, justifikacija domačih

izdajalcev, razstreljevanje železniške proge itn.) ter povzročila okupatorju nemalo skrbi. Zelo odmevna je bila akcija, ko so svoje ujete tovariše, z zvijačo, brez žrtev in brez izstreljenega naboja, rešili iz sodnih zaporov v Sevnici. To je bila velika moralna klopota aroganci nemških oblastnikov in zgodila se je sredi okupirane Evrope, medtem ko je le-ta »ječala pod nemškim škornjem.«

Sodišče in sodni zapori z ograjenim dvoriščem v Sevnici.

Slikano z gradu Sevnica. Foto: Tomaž Teropšič, 2004.

(Osebni arhiv Tomaža Teropšiča)

To drzno dejanje so lahko storili le mladi, ponosni in visoko motivirani srčni ljudje, ki pa so bili izdani, ko so počivali v hramu v Gorjanah pri Podsredi. Tu so jih močne okupatorjeve sile napadle in četo v dvournem boju uničile. Padli so štirje partizani, ujetih je bilo enajst, od tega šest ranjenih. Dejavnost Brežiške čete, v kateri so bili razen dveh združeni sami borci iz Posavja, je sicer skromen,

a vendarle junaški poskus dvigniti prebivalstvo tega območja v oborožen upor in preprečiti množično izganjanje Slovencev iz domače grude v tujino. Njihove akcije so bile tako le del široko zasnovanega načrta, ki ga je pripravljalo vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja Slovenije, da bi nemškemu okupatorju onemogočilo izganjanje Slovencev iz Posavja in Obsotelja.

Kunejev hram v Gorjanah pri Podsredi. Hram je bil kraj zadnjega spopada Brežiške čete z nemškim okupatorjem. Foto: Tomaž Teropšič, 2003. (Osebni arhiv Tomaža Teropšiča)

V občini Brežice praznujemo občinski praznik 28. oktobra v spoštljiv spomin na dan, ko je bila leta 1941 ustanovljena Brežiška partizanska četa. Obeležujemo ga vse od leta 1953. Zelo dolgo tradicijo ima tudi prireditev »Pohod po poteh Brežiške čete,« tradicionalno srečanje borcev, izgnancev, planincev in mladine. V letu 2024 smo v občini Brežice uspešno izvedli že 48. pohod. Prvotni

spomenik smo postavili konec leta 1951 v čast in slavo naših pokončnih prednikov.

Spomenik posvečen borcem Brežiške čete ter borcem in borkam iz Brežic so postavili leta 1951. (Osebni arhiv Tomaža Teropšiča)

V spomin Brežiški četi je v Posavju in na Kozjanskem postavljenih in ohranjenih več spomenikov in spominskih plošč. Za spomeniško dediščino skrbijo prizadevni člani organizacije zveze borcev in drugi. Več raznih domoljubnih organizacij pa skrbi za spoštljivo ohranjanje verodostojnega zgodovinskega spomina na naše hrabre in pokončne prednike, na katere smo ponosni.

Detajl spomenika na betonskem podstavku. Foto: Tomaž Teropšič, 2025. (Osebni arhiv Tomaža Teropšiča)

Domoljubno informativno tablo, avtorja dr. Tomaža Teropšiča, je leta 2020 postavilo Združenje borcev za vrednote narodnoosvobodilnega boja Brežice. Foto: Tomaž Teropšič, 2025. (Osebni arhiv Tomaža Teropšiča)

Vojaški pozdrav podpredsednikov Združenja slovenskih častnikov Brežice padlim borcem 2. svetovne vojne. Foto: Janez Godler, 2025.

Dr. Tomaž Teropšič,
vojni in vojaški zgodovinar